
De Caamal a Santa María de Loio

A Terra de Paradela, aberta a todos os ventos, terra na que o curso calado do Loio foi fonte de vida para os antergos adoradores dun lonxano deus Caamal morador riba das croas dos seus castros, non é país de brétemas e de bulleiro, senón escenario da forza vidual de xerazóns de homes e mulleres que deixaron por herdo a afouteza de seren sempre semeadores de abrentes sen xenreiras.

E Santa María de Loio, berce onde deu os seus primeiros pasos a nacente orde de Santiago da Espada, gardadora dos camiños, foi cruxol de caridade e de vidas consagradas á loita pola fe. E a Virxe do Loio foi dende entón guieiro "e esperanza nosa" das xentes moradoras ao abeiro dos sete mosteiros e das igrexas onde, pé das pías bautismais, abrían foxas para gardaren a memoria, os ósos e as cinsas das comunidades rurais cristólicas vivificadoras do "val de bágoas e do desterro" que invocaban nos seus pregos.

Foron pasando os séculos beira dos camiños de Santiago e de Lemos: as videiras da ribeira do Loio e da Trapa, os soutos de castañas, as searas, as uceiras dos carboeiros, os liñares, as bouzas, os fornos do cal e das telleiras, as ferrarías e os muiños e rels souberon da teimuda loita pola vida dunhas xentes ("pobres, coitados labregos...") de quen Lamas Carvajal dixo eran "escravos que levan o nome de libres, e viven na aldea rezándolle a Dios".

Entrou no século XX Paradela sen escolas, sen estradas, permaneceu nugallenta sen ningún dos beneficios que o pregoado progreso repartiu a esgalla noutras terras, e preguiza e "laissez passer" forzaron unha emigración que fixo esmorecer os anxeios que poderían darlle forza e esperanza, e fixeron soñar a moitos cun novo albor que se viu traxicamente choído co sangue e co loito (mera mesta) pousados riba das croas do Toural e do Castro de Barán, e que levaron horas de pesadela a nais viúvas e picariños orfos. Atila pasou co seu cabalo mouro.

Foi daquela, en tempos de trebón, cando chegou o neno Manuel Oreste Rodríguez López como símbolo das teimas e dos medos. Padeceu un controvertido bautismo, que amosou a fenda aberta entre os que daban o carrello ás novas alboradas e os que soñaban con abertas estradas por onde puidesen correren os anxeios de liberdade.

E tivo que ser Oreste, e non Orestes como o seu padriño quería, e tal e como un crego intransixente impuxo despois dunha irracional liorta verbal no adro de San Miguel. E, voltas que dá a vida, emigrado en tenra idade para Barcelona coa súa nai, acabou morando e formándose nos seus primeiros anos no seminario

clerical (o seu particular santuario de Efeso, onde temperou corpo e virtudes), e carecendo de toda sede de vinganza, a súa acción épica moveuse nos campos da vida familiar e na defensa dos seus, tanto no mundo laboral onde se desenvolvía o seu traballo, coma no compromiso a prol da Terra de onde viña, exercido nas comunidades asentadas no desterro naquel país bicado polas ondas mediterráneas.

O seu reencontro coa aldea fixo nacer un poeta, un home enteiro e dereito que redescubriu a lingua dos seus devanceiros, e coa fonte viva das palabras teceu un tapís milflores, sentida homenaxe a aquel paradiso, ledo e de ferruxe ás veces, no que pasara as estreituras dos anos de neno.

Cando moitos anos despois voltou a Galicia, tomou por guieiro a Ánxel Fole, e da súa man andou os camiños antergos, e xuntos fixeron un mutuo descubrimento da realidade dunha arelada Galicia nova. E foi entón cando voltou os ollos cara á Paradela que deixara atrás, á idade de seis anos, á Paradela de Randulfe, de San Pedro e Pacios, o universo onde estaba o cerne familiar, tan castigado, e sen dar o carrello ao seu labor de "poeta obreiro", loitou pola dignificación do seu curruncho nadal, e levou Paradela por bandeira.

E Paradela, despois da súa desaparición, perpetúa a súa memoria abrindo as súas fenestras á luz de escritores das terras de preto e de lonxe, que coas súas composicións poéticas e relatos, en calquera das súas dúas amadas linguas, renden homenaxe a Manuel Oreste, un heroe ben diferente do Orestes homérico, pois, sen armas ofensivas ou defensivas, fixo e fai posible o milagre de que na súa terra nadal, en cada ano, a forza da palabra sexa ágora e praza da concordia para creadores da variedade dos pobos.

E os paradelenses, que da veneración dun Caamal tribal e totémico (cecáis un deus vingador e terrible) pasaron á da Virxe de Loio ("nai de misericordia"), engadiron agora o culto civil a Manuel Oreste ("cultivador da palabra e da forza do diálogo"), recibindo así por galano o rico tesouro dos froitos da concordia nun mundo cada vez máis plural, con camiños abertos aos ventos todos.

Xaime Félix López Arias